

A közösség segít

Pannónia első szentje irányt mutat

A közösség szerepe és ereje abban rejlik, hogy tagjai számára irányt mutat; választ ad valamely nyíltan megfogalmazott, vagy látsens problémára. A közösség segít talpra állni, életcél találni, jövőképet rajzolni, jól lenni. Mindezen a csoportos együttgondolkodás „hasznosságára” vonatkozó tézisek abban az országos kutatásban fogalmazódtak meg, amelyet 2016 nyarán a Nemzeti Művelődési Intézet a IV. Kulturális Közfoglalkoztatási Program keretében folytatott, és amelynek alapját a Szent Márton év, a segítők szent példája adta.

A kérdőívek feldolgozása során előkerült információk a 2016. szeptember 29. és október 1. között „Közösségteremtő Szent Márton” címmel megrendezett nemzetközi konferencia témájául is szolgáltak. Már a kérdőív címe a „Via Sancti Martini – Magyarország nemzeti értékei az európai keresztény közösségben” is motiválta a válaszadókat a közreműködésre. A 2016-os Szent Márton Év különös jelentőséggel bír hazánkban, hiszen Szent Márton az ókori Savaria, a mai Szombathely falai között látta meg a napvilágot; így ő az első szent, akit Pannónia adott a világnak.

Az ő útján járva...

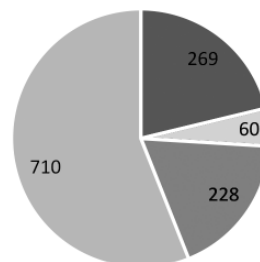
Magyarország patrónusa az európai keresztény kultúrkörhöz, értékekhez kapcsolja a magyar kultúrát. Az ő útján járva lehetőségük van a legkisebb településeknek is ismertté válni. Az ő útján járva lehetőségük van a legkisebb közösségeknek is segíteni. A legapróbb falvakban, a legelszigeteltebb közösségekben létrehozott értékek pedig mind-mind Magyarország nemzeti értékeit gyarapítják.

Az országos kutatás során a közösségi munkások Magyarország 3155 településéből 1267 településre jutottak el, feltérképezték az ország valamivel több, mint egyharmadát. Ott is megkeresték a

helyi civil szervezetek képviselőit, döntéshozókat, ahol nem dolgozik kulturális közfoglalkoztatott és így végül 1833 kérdőív kerülhetett feldolgozásra. Az adatgyűjtés a legnagyobb városok mellett eljutott hazánk legeldugottabb szegleteibe és így helyezte fókuszba például az 54 főt számláló Óbudaváron 1992 óta működő „Családok a családért” nevű egyesületet.

A kérdőív három nagyobb, a Nemzeti Művelődési Intézet mellett az egész közművelődési szakmának fontos, jó példákat felsorakoztató témát járt körbe. Az első kérdés azt kutatta, a településen van-e olyan szervezet, amely Szent Márton nevét viseli. A má-

Az országos kutatásba bevont 1267 település megoszlása

■ 500 fő alatti telkepülés ■ Nagyközség ■ Város ■ Község

sodik kérdés azokra a közösségekre vonatkozott, amelyek nevükben nem, de tevékenységi körükben a Szent Mártonhoz kötődő értékeket követik. A válaszadóktól minden esetben a szervezet pontosabb bemutatását (tagok száma, alapítás éve, a szervezet tevékenységi köre stb.) is kérték a kérdezők. A harmadik kérdéscsoport a Márton naphoz kapcsolódó néphagyományok rövid leírását kérte a kérdőív kitöltőitől.

Rádióműsor és borfesztivál

Szent Márton nevét 90%-ban bejegyzett civil szervezetek (alapítványok, egyesületek, civil társaságok) viselik. Jellemzően azon településeken ismerik és követik leginkább a szent példáját, amelyeket őseik nevükkel is a segítő szent védelme alá helyeztek (pl.: Kunszentmárton), vagy amely települések ókori elődei Szent Márton életében meghatározó szerepet játszottak (pl.: Szombathely Szent Márton Kórusa).

A Szent Márton nevét viselő közösségek válaszainak elemzésénél nem várt eredmények is születtek. A legtöbb szervezet fő tevékenységének az amatőr előadó művészetet jelölte meg. Háttérbe szorult az alkotóművészet, pedig Szent Márton az egyik legtöbbet ábrázolt, kiállítások témájául leg többet választott szent. Az oktatás, tudományos kutatás sem szerepelt a kiemelt célok között még az egyházi szervezeteknél sem. Ennél azonban sokkal érdekesebb, hogy a 28 válaszadó közül csak 4 közösség jelölte meg kiemelt feladatául a szociális ellátást. Meglepő volt azonban a gazdaság-, falufejlesztést a céljaik között kiemelő Szent Márton nevét viselő civil szervezetek megjelenése a válaszadók között. Tagjaik például a helyi értékek között kiemelt jelentőséggel bír

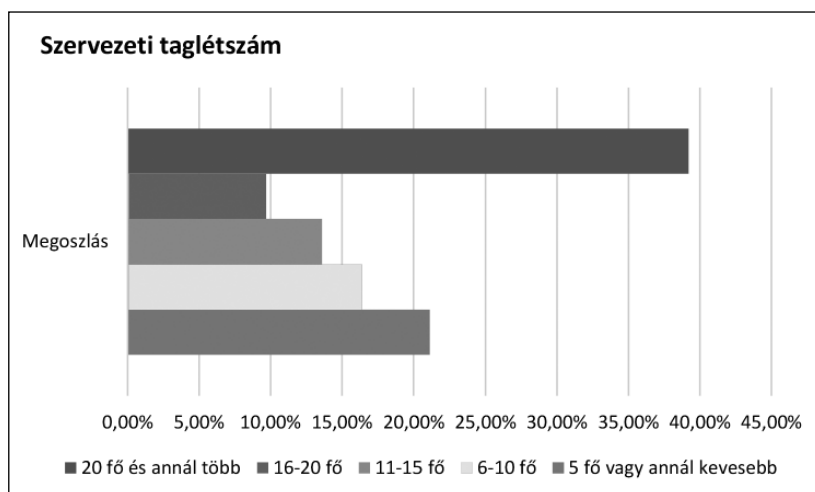
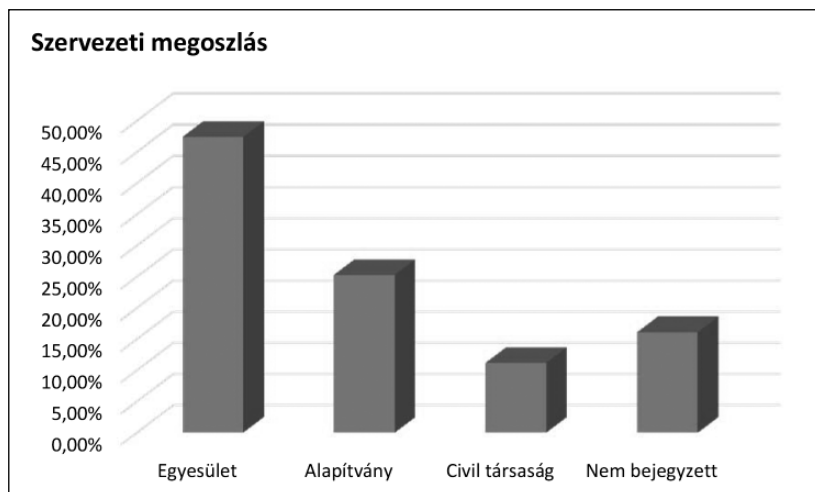
Szent Márton templomra hívják fel programjaikkal a figyelmet, hogy turistákat vonzanak a községükbe; vagy munkahelyteremtéssel segítik a helyi munkanélküliek felzárkóztatását. A Nemzeti Művelődési Intézzel közösen is olyan program-sorozatokat szeretnének létrehozni, amelyek a közösségfejlesztéssel a település felemelkedését is előmozdíthatják.

A Szent Márton nevét viselő közösségek különösen a 2016-os emlékévkben keresték a lehetőséget, hogy bemutathassák eddigi sikereiket, csatlakozhassanak vagy szervezhessenek országos programokat és együttműködhetnek más civil szervezetekkel. A rádióműsoroktól a lovasnapokig, a kórustalálkozó-tól a borfesztiválon át a táborokig rendkívül színes a paletta, és szinte valamennyi kezdeményezés fenntartható, hosszútávra építkezik.

Nemzeti érték

486 olyan szervezetet adtak meg a kérdőív kitöltői, amely tevékenységével Szent Márton példáját követi. A megadott szervezetek többsége bejegyzett (74%).

A szervezetek működése általában 10-20 évre nyúlik vissza; többségük a rendszerváltást követően jött létre. A taglétszám igen változatos: 21% 5 vagy annál kevesebb tagot számlál, 16% 6-10 fő közötti létszámmal rendelkezik. A 11-20 fő közötti szervezetek kisebb arányban jelennek meg, együtt is csupán az összes szervezet 23%-át adják. A legnagyobb a 20 főnél népesebb közösségek köre, melyek az összes szervezet közel 40%-át teszik ki. Fontos megjegyezni, hogy a jelentős létszámú szervezetek gyakran országos hatáskörűek és a

válaszadók a telephelyekre vonatkozó együttes létszámot adták meg.

Rengeteg olyan különleges kezdeményezés felszínre került az országos kutatás során, amelyet eddig a közművelődési szakma nem ismert, viszont teret és időt kell számukra adni a bemutatkozásra, mert ötletük a saját környezetükben sikerrel működik; adaptálható; a XXI. századi közösségek létrejöttét, megerősödését szolgálja; nemzeti értékeink sorát gyarapítja. A lentebb kiemelt példák között olyan akciók, szerveződések is helyet kapnak, amelyek inspirálnak már azzal is, hogy a csodálatosan gazdag magyar nyelv kincsestárából választották elnevezésüket.

Társadalmi szerepvállalás

A legnagyobb arányban olyan közösségek kerültek a kutatással a szakma látóterébe, amelyek valamilyen helyi szintű társadalmi igényt tárnak fel és az észrevett problémákra keresik a megoldást. Főképp az adománygyűjtés, a rászoruló felkarolása a célja a törökszentmiklósi „Segíts, hogy segíthessünk!”, vagy az Iszkázon megvalósuló „Cipősdoboz”, „Hozz egy füzetet!”, „Tízezer gyermek ebédje” programnak, de a bodrogi Siet a Segítség Alapítványnak is. Számos helyen szerveznek roma gyermekeknek felzárkóztató programokat, a romák integrációját elősegítő oktatási-, drámapedagógiai-, táncfoglalkozásokat. Az esztergomi Boldog Ceferino Alapítvány például a cigánypasztorációban, a roma és nem roma lakosság közötti hídépítésben, a romák életkörülményeinek javításában, érdekeik védelmében vállal fontos szerepet.

A kérdőív összesítésében kiemelt fejezet a fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességűek, szenvedélybeteg társadalomba

való reintegrációját; a helyiek testi-lelki egészségének megőrzését szolgáló kezdeményezések sora. Gárdonyban például az Egészségdokk Közhasznú Alapítvány tagjai a velük kapcsolatba kerülők mentálhigiéniés egészségéért fáradoznak, életvezetési kompetenciák elsajátítását támogatják.

A hátrányos helyzetűek felkarolásáért jöttek létre a „Tolerancia napok” az ország több pontján, vagy épp a somogybabodi Mezei Menedék Közhasznú Alapítvány „Fogadj örökbe egy nyaralni vágyó gyermeket!” elnevezésű programja.

Nagyon sok válaszadó a munkaerőpiacon való helytállást, illetve a társadalmi szerepvállalást emelte ki működésének céljai között úgy,

mint a balatonfüredi Kincs a Mosoly Közhasznú Alapítvány, amely a kisgyermekes nők munkavállalását segíti. Több közösség a képzések, előadók, gyakorlati foglalkozások szervezésével kívánja célközönségének kompetenciáit erősíteni, tudását növelni, mint például a Kaposfői Szent Erzsébet Alapítvány, amely szegregált telepeken működő tanodákat, közösségi házakat.

Ünnep a hétköznapokban

Győrben és Tiszakécskén a legfiatalabb generációt úgy érzékenyítik a társadalmi problémák iránt, hogy bevonják, feladatokkal bízzák

meg őket perifériális szociális helyzetekben, a karitatív munkában.

A képesség-, készségfejlesztés, s vele a problémákkal küzdők segítése, jól létének előmozdítása, legkreatívabb módon az alkotó közösségek tevékenységében valósul meg. A Kismarja Közösségéért Egyesület „Örömfestészet” címmel szervezett foglalkozásai, vagy a püspökladányi Napfényes Támogató Szociális Egyesület törekvése a mozgássérültek színpadi szereplésének támogatására, de a néptáncsoportok jótékonyági fellépései is mind-mind példaértékűek.

A kérdőív utolsó kérdése Márton naphoz kötődő hagyományokat keresett. Egyrészt azokat a tradíciókat tárta fel, amelyekre emlékeztek a helyben élők, hogy gyermekkorukban még léteztek, vagy szüleik, nagyszüleik mesélték, mennyire fontosak voltak annak idején a falu életében. Ilyen, régi időket idéző hagyomány volt az időjósítás, a libavacsora, az újborkóstolása, vagy a

rétes nyújtás, amikor a háziasszony Szent Márton köpenyét „nyújtotta” a család fölé védelméül. Új keletű szokások is létrejöttek az elmúlt 20-25 évben; ahogy az egyik győri válaszadó is fogalmazott: „az évek során azt tapasztaltam, hogy keresik az emberek az ünnepek lehetőségét a hétköznapokban és ezért a Márton nap aktualitása megnőtt.”

A mai kor közösségei más, modern „köpenybe” öltöztették hagyományait. A kézműves foglalkozások, a lampionos felvonulás, a lelki örömszerzés, az adományozás, a templomi program, a mese és a libás játékok természetesen nem hiányozhatnak a Márton napon. Néhány helyen fesztiválokat, többnapos konferenciákat, helyesírási versenyt libatollal, sőt libafarmlátogatást is szerveznek. A közös nevező azonban a programokban az intézményi összefogás, a generációk közötti hidépítés, hiszen a legtöbb esetben a gyermekek és a nagyszülők találkozására teremte-

nek lehetőséget a szervezők. Leginkább adaptálható példa erre a pilisszentlászlói Kékvölgy Waldorf Iskola kezdeményezése. 13 éve a gyermekek Szent Márton hetén elmennek a község idős, egyedül maradt embereihez és segítenek rendbe tenni portájukat. Fát hordanak, lombot gereblyéznek, takarítanak. Végül este lampionos felvonulással, énekléssel viszik el a fényt az idősek otthonába és a templomba, ahol közös süteményezéssel hallgatják régmúlt idők igaz vagy kitálat meséit a szépkorúaktól.

A „Via Sancti Martini – Magyarország nemzeti értékei az európai keresztény közösségben” címmel lezajlott országos kutatás eredményeit és szereplőit szakmai körben először Szombathelyen mutattuk be. Így lett a „Közösségetermelő Szent Márton” című konferencia a közösségfejlesztők ünnepe is, hiszen az igazán elhivatott közösségi ember akkor teljesedik ki, ha ad, oszt magából.

ÉLES KRISZTINA 2002-ben a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán művelődésszervező szakon végzett PR-menedzser és nonprofit menedzser képzéssel. Ezt követően 2006-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán művelődésszervezésből egyetemi oklevelet is szerzett. A tanakajdi Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, majd a Régiógazdaság és a Helyi Érték magazinok főszerkesztője volt. 2014-től a Nemzeti Művelődési Intézet Vas Megyei Irodájának módszertani referense, kulturális szakértő, 2016-tól a módszertani iroda területi koordinátora.